

Góp ý về việc sử dụng chữ Vạn trong không gian chùa hiện nay

ISSN: 2734-9195 14:20 21/08/2026

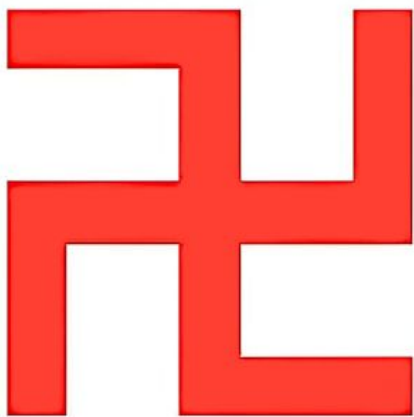
Vì vậy, chấn chỉnh cách dùng chữ Vạn trong chùa, tự viện Phật giáo hiện nay chính là cần thiết, góp phần giữ gìn sự trang nghiêm của không gian thờ tự và sự trong sáng của chính pháp trong đời sống đương đại.

Thời gian qua tôi (Thiện Lạc) qua viếng thăm một số chùa ở TP.Huế, Đà Nẵng và TP.HCM thấy việc treo biểu tượng chữ Vạn (卐) không thống nhất.

Nơi treo chữ Vạn chiều thuận (卐), nơi lại theo chiều nghịch xoay phải (卐) nơi lại dùng cả 2).

Theo tôi: Chữ Vạn (卐) là một trong những biểu tượng cổ xưa và thiêng liêng bậc nhất trong văn hoá nhân loại, đặc biệt trong Phật giáo.

Thực tế hiện nay, việc sử dụng chữ Vạn tại nhiều cơ sở tự viện đang bộc lộ sự thiếu thống nhất, thậm chí tùy tiện: có nơi dùng theo chiều thuận kim đồng hồ, nơi dùng theo chiều ngược; có nơi lại bố trí đối xứng hai chiều trên cùng một phù điêu, bên trái xoay trái, bên phải xoay phải.

Hiện tượng này không chỉ là sai lệch về mỹ thuật mà còn phản ánh khoảng trống trong nhận thức biểu tượng học và sự thiếu nhất quán trong gìn giữ truyền thống Phật giáo.

Về nguồn gốc, chữ Vạn xuất hiện từ rất sớm trong nhiều nền văn minh cổ đại, đặc biệt là ở Ấn Độ. Khi được tiếp nhận vào Phật giáo, biểu tượng này dần mang nội hàm triết học sâu sắc và trở thành một trong ba mươi hai tướng tốt của đức Phật.

Trong kinh điển Hán tạng, chữ này được dịch là “Vạn” (𑖀), với ý nghĩa vô lượng, viên mãn, biểu trưng cho công đức vô biên và sự vận hành cát tường của pháp giới. Như vậy, chữ Vạn không phải là họa tiết trang trí đơn thuần mà là một biểu tượng thiêng, kết tinh giữa tư tưởng và niềm tin tôn giáo.

Về mặt hình thức, chữ Vạn tồn tại dưới hai dạng xoay: dạng xoay trái (𑖀) thường được gọi là ngược chiều kim đồng hồ, và dạng xoay phải (𑖁) gọi là thuận chiều kim đồng hồ.

Tuy nhiên, cách gọi này chỉ là quy ước mang tính hình học về sau, trong nguyên nghĩa cổ xưa, chữ Vạn không mang nội hàm “thuận” hay “ngược” như cách hiểu hiện đại. Điều đáng lưu ý là trong truyền thống Phật giáo Đông Á, đặc biệt tại Trung Hoa, Việt Nam và Nhật Bản, dạng xoay trái (𑖀) đã trở thành chuẩn mực ổn định, gắn liền với hình tượng đức Phật và mỹ thuật chùa chiền qua nhiều thế kỷ.

Trong bối cảnh hiện nay, sự lộn xộn trong cách sử dụng chữ Vạn bắt nguồn từ nhiều nguyên nhân.

Trước hết là thiếu hiểu biết về ý nghĩa biểu tượng, dẫn đến việc sử dụng chữ Vạn như một mô típ trang trí thuần túy. Bên cạnh đó là nhầm lẫn với biểu tượng đã bị chính trị hoá trong thế kỷ XX, gắn với Adolf Hitler. Năm 1935 Hitler lấy chữ Vạn xoay phải (𑖁) trên quốc kì của Đức Quốc xã. Từ đó khiến không ít người hoặc e dè, hoặc tùy tiện biến dạng biểu tượng để “tránh hiểu lầm”.

Ngoài ra, việc thiếu vắng những quy chuẩn cụ thể trong thiết kế và xây dựng chùa cũng góp phần làm gia tăng tình trạng sử dụng tùy tiện.

Một biểu hiện đáng bàn là cách bố trí chữ Vạn theo kiểu đối xứng hai chiều: bên trái xoay trái, bên phải xoay phải. Xét về mặt thị giác, cách làm này tạo cảm giác cân đối; tuy nhiên, về phương diện biểu tượng học lại không phù hợp. Chữ Vạn trong Phật giáo không mang ý nghĩa âm - dương đối đãi, cũng không phải là họa tiết để xử lý cân bằng hình học.

Việc đảo chiều tùy tiện làm mất đi tính nhất quán của biểu tượng, đồng thời làm suy giảm ý nghĩa thiêng liêng vốn có. Trong mỹ thuật Phật giáo, sự cân đối đích thực không chỉ nằm ở hình thức mà còn ở sự thống nhất về nội dung, hay nói theo thuật ngữ nhà Phật là “nhất tướng”.

Từ những phân tích trên, có thể đề xuất một số nguyên tắc nhằm chấn chỉnh việc sử dụng chữ Vạn trong không gian chùa hiện nay:

Trước hết, cần thống nhất sử dụng một dạng xoay phù hợp với truyền thống, cụ thể là dạng xoay trái (☸) đã được định hình trong Phật giáo Đông Á.

Thứ hai, chữ Vạn cần được đặt ở những vị trí tôn nghiêm như trên ngực tượng Phật, trên pháp luân hoặc các phù điêu chính, tránh lạm dụng như một họa tiết trang trí lặp lại.

Thứ ba, không nên bố trí chữ Vạn theo lối đối xứng hình thức; nếu cần tạo cân đối mỹ thuật, có thể sử dụng các mô típ truyền thống khác như hoa sen, mây hoặc bánh xe pháp.

Cuối cùng, điều quan trọng hơn cả là cần nâng cao nhận thức về biểu tượng học Phật giáo cho tăng ni, nghệ nhân và những người tham gia thiết kế, xây dựng tự viện.

Chữ Vạn là biểu tượng của vô lượng công đức và trí tuệ, là dấu ấn thiêng liêng gắn với hình tượng đức Phật. Việc sử dụng đúng không chỉ là vấn đề kỹ thuật hay mỹ thuật, mà còn là biểu hiện niềm tôn kính và hiểu biết đối với pháp.

Trong truyền thống Phật giáo, hình tượng và nội dung không tách rời nhau, một biểu tượng được sử dụng đúng đắn sẽ góp phần nuôi dưỡng nhận thức đúng đắn. Vì vậy, chấn chỉnh cách dùng chữ Vạn trong chùa, tự viện Phật giáo hiện nay chính là cần thiết, góp phần giữ gìn sự trang nghiêm của không gian thờ tự và sự trong sáng của chính pháp trong đời sống đương đại.

Tác giả: **Thiện Lạc - Trần Quốc Thường**

Hội Di sản Văn hóa Việt Nam